

Pääkirjoitus

Euroopan integraatioon liittyy monia ongelmia, ja yksi suurimmista on kansalaisten epäluottamus hanketta kohtaan. Kansalaiset eivät koe omakseen tätä poliittisten ja taloudellisten eliittien ylläpitämää projektia, jonka luonne jää tavalliselle ihmiselle epäselväksi. Euroopan unionin poliittisten instituutioiden legitimitetti ei ole riittävän vahva, mikä heijastuu esimerkiksi eurooppalaisten laimeana äänestysaktiivisuutena Euroopan parlamentin vaaleissa. Myöskään yhteenkuuluvuuden tunne unionin kansalaisten keskuudessa ei ole suuren suuri. Vanhat kansalliset ja alueelliset lojaliteetit ajavat edelleen kirkkaasti eurooppalaisuuden ohi.

Eurooppalaisilla kulttuureilla on erilaiset valmiudet sopeutua yhdyttyyn Eurooppaan. Etelä-Euroopassa ei liittovaltiokehitystä historiallisista ja kulttuurillisista syistä vierasteta yhtä paljon kuin mantereiden pohjoisosissa tai Isossa-Britanniassa. Toisaalta, myös integraation alkuperäisissä käynnistäjämaitaissa voi kanta nykyiseen integraatioprosessiin heilahdella huomattavasti, kuten Ranskan kansanäänestys viime syksynä osoitti. Tämä viestittää ennen muuta EU:n ajankohtaisista ongelmista, muiden muassa byrokraattisuudesta ja epädemokraattisuudesta. Integraatiolla on erilainen merkitys eri kansalaisryhmille. Pohjoismaissa integraatio puhuttelee ensi sijassa kaupunkilaisia. Suomessa Euroopan unionin jäsenyyttä kannatetaan kuitenkin vahvasti myös turvallisuuspoliittisista syistä, mikä näkyi Itä-Suomen kääntymisessä Länsi-Suomea vahvemmin jäsenyyden kannalle kansanäänestyksessä.

Kansalaisten Euroopan unionia kohtaan tuntemasta epäluottamuksesta on viime vuosina tullut todellinen ongelma koko unionissa, ja Ruotsin viimeaikaiset mielipidemittaukset osoittavat suuntauksen leviävän saman tien myös uusiin jäsenmaihin. Epäluottamuksen on usein havaittu kytkeytyvän heikkoon tietotasoon integraatiota koskevissa asioissa. Tämä ei kuitenkaan välttämättä merkitse sitä, että tiedottamisen lisääminen kasvattaisi integraation suosiota. Integraatitietoutta on varmasti jo olemassa tarpeeksi, mutta jostakin syystä se ei kohtaa kansalaisia. Eräänä syynä on se, että tieto on luonteeltaan yksityiskohtaista ja pirstaleista, eivätkä integraation olennaisimmat kysymykset avaudu sen pohjalta. Tästä ei voi syyttää yksinomaan tiedotusvälineitä, jotka pääasiassa viestittävät siitä, mitä Euroopan unionissa tapahtuu. Vikaa on haettava unionista itsestään ja siitä, että sen politiikassa keskitytään epäolennaiseen.

Euroopan unionin keskeinen ongelma näyttää olevan, että sen tarkoitusperät ovat liiaksi hämärtyneet. Epäselvää on, kenen hyväksi yhteistä Eurooppaa rakennetaan ja miksi kansallisvaltiopohjaisiin poliittisiin prosesseihin niin voimakkaasti kaivataan muutosta. Eurooppalaisten valtioiden välillä käytyjen sotien muistot ovat jo liiaksi himmenneet ihmisten mielissä, jotta integraation rauhantavoitteet riittäisivät oikeuttamaan muutoksen. Eurooppalainen kansakunnanmuodostus ei toimi läheskään riittävästi tuottaakseen yhdyntymiselle kulttuurillis-historiallisen legitimaation. Maailmanpolitiikasta tai maailmantaloudesta haetut perustelut ovat puolestaan liian kaukana tavallisesta ihmisestä muokataksien tämän mielipidettä. Euroopan unionin rooli Euroopan poliittisen tai taloudellisen vakauden ja kilpailukyvyyn tukena ei kosketa kansalaisia. Integraatio näyttäytyykin paljolti muutoksena ilman selitystä.

Päämäärien hämäryydestä johtuvaa ongelmaa eivät helpota Euroopan unionin ajankohtaiset heikkoudet, demokratiavaje ja unionin yleinen etäännyminen kansalaisista. Kansalaisille on luotava paremmat mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa unionin toimintaan. Osallistuminen edellyttää kuitenkin, että kansalaiset hahmottavat koko integraatioprosessille jonkin mielekkään tarkoituksen. Tämä puolestaan edellyttää, että poliittista keskustelua elävöitetään unionissa ja että unionin päämäärät teh-

dään uudelleen selviksi kansalaisille. Yksityiskohtaisten päämäärien esilletuomista kaihdetaan integraation piirissä, koska päämääriin liittyvien erimielisyyksien paljastumisen pelätään romuttavan koko hankkeen.

Mikä rooli luottamuksen palauttamisessa sitten voisi olla sillä kansalaisten asemaa vahvistavalla kehityksellä, joka Maastrichtin sopimuksen yhteydessä johti unionin kansalaisuuden perustamiseen? Nykyisessä muodossaan kansalaisuus on ennen muuta symbolinen ele ja merkitsee lähinnä kansalaisten juridista huomioimista unionin oikeusjärjestelmässä, joka tähän mennessä on painottanut muita toimijoita. Unionin kansalaisuudesta tulee merkittävä vasta, kun sen poliittinen painoarvo kasvaa niin, että se muodostaa riittävän vastavoiman EU:n nykyiselle byrokraattiselle ja elitistiselle sydämelle.

Naantalissa 22.10.1995

TEIJA TIILIKAINEN